

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาวรรณกรรมยุคใดยุคหนึ่งทำให้ทราบสภาพสังคมของยุคนั้นไม่แน่ใดก็แห่งหนึ่งเสมอ อาจกล่าวได้ว่า วรรณกรรมเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นภาพสังคมได้แจ่มชัดพอสมควร แต่กระจกเงานี้จะสะท้อนให้เราเห็นเพียงบางอย่างเท่านั้น ที่สำคัญได้แก่ สะท้อนให้เราเห็นความรู้สึกในจิตใจของคน เห็นค่านิยมในบางเรื่องของยุคสมัยนั้น (พิชัย ศรีภูไฟ, 2542, หน้า 8) ในการศึกษาวรรณกรรมหรือวรรณคดีเปรียบเทียบกับศาสตร์แขนงต่าง ๆ นั้น ดร.สิลปี บุญจรรยา (ม.ป.ป., หน้า 1-2) กล่าวไว้ใน กระจบวาทศน์วรรณคดีเปรียบเทียบว่า กระจบวาทศน์ ข้ามศาสตร์ คือการศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีกับศาสตร์แขนงต่าง ๆ หรือการแสดงออกทางสังคมรูปแบบอื่น ๆ ของมนุษย์ เช่น ศาสนา ปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา การเมืองการปกครอง กฎหมาย วิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น กระจบวาทศน์ข้ามศาสตร์นำวรรณคดีไปเปรียบเทียบไปสู่ความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของสังคมอื่น ๆ ทำให้วรรณคดีมิได้เป็นเพียงการแสดงออกทางศิลปะเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงออกทางปัญญาและอารมณ์ซึ่งถ่ายทอดภูมิปัญญาและอุดมการณ์ของมนุษยชาติ วรรณคดีกับสังคมเอื้ออำนวยให้การศึกษาวรรณคดีสัมพันธ์กับมิติทางสังคมในเรื่องการแสดงออกซึ่งอารมณ์และปัญหาของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล ซึ่งมีลักษณะร่วมอันเป็นสากลของมนุษยชาติ (archetypes) ด้วย นำไปสู่แนวทางระเบียบวิธีและวิธีการศึกษาเรื่องประเภทวรรณกรรม (genre) รูปแบบ (forms) แนวคิด (themes) กระแสและยุคสมัย (movements periods)

ระยะแรกมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีลักษณะคล้ายครอบครัวขนาดใหญ่ เมื่อคนกลุ่มเล็กอาศัยอยู่ด้วยกัน ก็สามารถเข้าใจกัน และประพฤติปฏิบัติต่อกันได้ โดยไม่มีความขัดแย้งเท่าใดนัก เมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้น มีคนหลายครอบครัวอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน การใช้วิถีชีวิตอาจแตกต่างกันบ้าง ความคิดความอ่านอาจไม่สอดคล้องกัน และปัญหาความขัดแย้งคงจะตามมา ฉะนั้น เมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้นก็จำเป็นต้องมีระบบระเบียบมากขึ้น ต้องมีการตกลงกันว่า อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ข้อตกลงต่าง ๆ เกี่ยวกับวิถีชีวิต เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติ

เกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ ซึ่งอาจเรียกรวม ๆ ว่าวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ (อมรา พงศาพิชญ์, 2547, หน้า 23)

มนุษย์ที่รวมกันเป็นสังคม จะเป็นครอบครัวเป็นอย่างน้อย หรือจะเป็นประเทศชาติและสหประชาชาติเป็นอย่างมาก ย่อมมีความจำเป็นตามหน้าที่ซึ่งจะต้องประกอบกิจการงาน คือมีสร้างมีดัดแปลงปรับปรุงสิ่งธรรมชาติทั้งรูปธรรมและนามธรรมเพื่อประโยชน์วิถีชีวิต ไม่ใช่เฉพาะตนคนเดียว แต่เพื่อคนอื่นด้วย อย่างน้อยก็แก่คนในครอบครัวตลอดจนประเทศชาติของคน จึงจะอยู่กันได้เป็นปกติสุขและมีความก้าวหน้า เหตุนี้วัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยมีสังคมมนุษย์ ถ้าไม่มีสังคมมนุษย์ วัฒนธรรมก็เกิดขึ้นไม่ได้ ตัวอย่างเช่นมีแต่ตัวเราคนเดียว ไม่มีคนอื่นอยู่ด้วย เราก็ไม่จำเป็นต้องมีภาษา เพราะไม่มีใครจะพูดด้วย เราไม่จำเป็นต้องมีจรรยาบรรณ จะกล่าวเท็จ กินสุราให้เมาเมาย หรือเปลือยกายหกละเม็นตึงกายอย่างไร ก็ทำได้ เพราะไม่มีสิทธิและหน้าที่กระทบกระเทือนไปถึงคนอื่น เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อมีสังคม ในคราวเดียวกัน ถ้าไม่มีวัฒนธรรมสำหรับเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันวิถีชีวิตของสังคม คือ ไม่มีภาษาสำหรับสื่อสารทำความเข้าใจกัน ไม่มีกฎหมายและระเบียบแบบแผนเป็นประเพณี ไม่มีศาสนาและศีลธรรมสำหรับปกครองใจ และไม่มีอะไรอื่น ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากวัฒนธรรม สังคมก็จะตั้งอยู่ไม่ได้ เพราะขาดวัฒนธรรมคุ้มครอง เหตุนี้สังคมจะมีขึ้นได้ก็เพราะวัฒนธรรม เป็นอันกล่าวได้ว่า ที่ใดมีวัฒนธรรม ที่นั่นก็มีสังคม กลับกัน ที่ใดมีสังคมที่นั่นก็มีวัฒนธรรม เท่ากับเป็นสิ่งเดียวกันที่มีสองด้าน ถ้านึกถึงสังคม ก็ต้องนึกถึงวัฒนธรรม ถ้านึกถึงวัฒนธรรม ก็ต้องนึกถึงสังคม จะแยกกันเินทางปฏิบัติไม่ได้ เป็นทำนองเดียวกับกายและใจฉะนั้น (ประยูร สิริพันธ์, ม.ป.ป., หน้า 60-61)

สภาพความเป็นไปของสังคมคือวัตถุประสงค์ของนักเขียน เป็นเนื้อหาที่นักเขียนจะหยิบยกมาเรียบเรียงร้อยกรองให้คนอ่านได้มองเห็นภาพความเป็นไป ความสับสนอลวน ความมีคุณธรรมหรือความชั่วของมนุษย์ อุดมคติหรือหลักการที่พึงยึดถือเป็นแบบปฏิบัติของหมู่ชน เพื่อให้สังคมนั้นดำเนินไปด้วยความร่มเย็นเป็นสุข นักเขียนจะพยายามสะท้อนภาพเหล่านี้มาสู่ผู้อ่านเพื่อให้ผู้อ่านเพิกเฉยบ้าง ได้ความรู้ เกิดความคิดบ้าง เป็นความคิดที่เห็นด้วยบ้าง คัดค้านบ้าง ซึ่งทั้งนี้ย่อมเนื่องมาจากทัศนคติของผู้เขียนและทัศนคติของผู้อ่านว่าจะจะเป็นเสมือนเครื่องรับเครื่องส่งที่ตรงกันหรือไม่ และปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ตรงกันหรือต่างกัน ก็ย่อมเนื่องมาจากพื้นฐานความรู้ ความคิด ประสบการณ์หรือวัฒนธรรมเดิมของทั้งสองฝ่ายเป็นสำคัญ (รัฐจวน อินทรกำแหง, 2539, หน้า 16)

วรรณคดีหรือวรรณกรรมคืองานประพันธ์ที่แสดงความรู้สึคนึกคิดของมนุษย์อย่างมีศิลปะ งานประพันธ์ที่สืบทอดกันมาอย่างช้านาน มีเวลาเป็นเครื่องตัดสิน และมีผู้ยกย่องคุณค่า

เป็นที่ประจักษ์อย่างกว้างขวาง มักได้รับการเรียกขานว่า “วรรณคดี” ส่วนงานประพันธ์ในรูปแบบ
อย่างใหม่ ซึ่งปรากฏนับแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา มีคุณค่าในฐานะเป็นงานประพันธ์ร่วมสมัย
เรียกว่า “วรรณกรรม” แม้จะเรียกต่างกัน แต่วรรณคดีและวรรณกรรมต่างมีคุณลักษณะสำคัญคือ
เป็นศิลปกรรมที่ถ่ายทอดความรู้สึกรีกนึกคิดของมนุษย์ด้วยภาษา อันอาจจะเป็นภาษาพูดที่เรียกว่า
มุขปาฐะ หรือภาษาเขียนที่เรียกว่า ลายลักษณ์ ก็ได้

วรรณคดีหรือวรรณกรรมเป็นงานศิลปะ ศิลปะเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับธรรมชาติ ดังนั้น
จึงหมายความว่าวรรณคดีหรือวรรณกรรมไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หากแต่เป็นสิ่งที่
มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ในระยะแรกอาจสร้างได้อย่างหยาบ ๆ แต่เมื่อมนุษย์มีวิวัฒนาการเจริญขึ้น ก็
ยิ่งสร้างสรรค์ศิลปะให้งดงามมากขึ้นตามความต้องการทางสุนทรียภาพ ก็มีการใช้ภาษาสร้างสรรค์
ให้เกิดงานประพันธ์ที่ตกแต่งด้วยภาษาที่ประณีตบรรจง วิจิตรดั่งการ อันสามารถสื่อความคิดและ
อารมณ์ความรู้สึกได้อย่างลึกซึ้งกว้างขวาง สร้างจินตนาการและเกิดอารมณ์สะเทือนใจ เช่นนี้แล้ว
วรรณคดีกับมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างวรรณคดี และ
วรรณคดีเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดประสบการณ์ของมนุษย์ ทั้งประสบการณ์ทางจิตใจอารมณ์และ
ประสบการณ์ชีวิต (รื่นฤทัย สัจจพันธ์, 2549, หน้า 58)

รื่นฤทัย สัจจพันธ์ (2549, หน้า 26-27) อ้างถึงพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิป
พงศ์ประพันธ์ (2518) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีไว้ว่า

*ความมุ่งหมายของการศึกษาวรรณคดีจึงไม่เป็นเพียงการแสวงหาความ
บันเทิงยามว่างงาน แต่เป็นการปลุกตนเองให้ตื่นขึ้นชมชีวิต ให้รู้จักชมชื่น เห็น
ออกเห็นใจ และเข้าใจชีวิต เล็งเห็นชีวิตในส่วนรวม เห็นความสัมพันธ์แห่ง
เหตุผลและส่วนต่าง ๆ ของชีวิต สิ่งที่เราไม่เคยคิดว่าน่ารักน่าชมเราก็ได้ชมจาก
วรรณคดี แต่สิ่งที่เราได้ชมนั้น เราก็รู้สึกว่าเป็นแต่ส่วนหนึ่งของชีวิต การอ่าน
วรรณคดีจึงทำให้เรารู้จักชีวิตจิตใจของเพื่อนมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น*

จากคำกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าวรรณคดีสัมพันธ์กับชีวิตในหลายลักษณะ ในขั้นต้น
วรรณคดีเป็นแหล่งบันเทิง และในขั้นที่สูงขึ้นไป วรรณคดีทำให้เข้าใจชีวิต ทั้งชีวิตในระดับ
ปัจเจกและชีวิตของมนุษย์โดยรวม หรือกล่าวได้ว่าประสบการณ์จากวรรณคดีสามารถทำให้ผู้อ่าน
เข้าใจความเป็นมนุษย์ของตนเอง เรียนรู้เข้าใจชีวิตของคนอื่น และในขั้นสุดท้ายเข้าใจสังคม อัน
ประกอบไปด้วยความหลากหลายของตัวมนุษย์ และลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น
วนิดา บำรุงไทย (2544, หน้า 162-163) กล่าวว่า โดยที่นวนิยายเป็นเรื่องของมนุษย์หรือเป็นการ
บอกเล่าเกี่ยวกับชีวิตนี้เอง ทำให้นิยายเป็นชุมแห่งการบันทึกวัฒนธรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ในแต่ละ
สมัย แต่ละสังคม ทั้งในด้านสภาพของสังคม การดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคม

ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกและค่านิยมของผู้คน และได้อ้างถึงเพชรยอดกษัตริย์ที่กล่าวยกย่องนักเขียนนวนิยายว่า เป็นผู้สังเกตชีวิตรอบ ๆ ตัวด้วยความสามารถสูงกว่าคนทั่วไป หนังสือนวนิยายจึงเป็นป้ายบอกทางแห่งยุคสมัย โดยนักเขียนเป็นผู้ชี้ให้เห็นโครงสร้างแห่งวัฒนธรรมร่วมสมัย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ นวนิยายเป็นแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมอันสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสะท้อนวัฒนธรรมแห่งชีวิตของบุคคลในระดับต่าง ๆ ตามที่นวนิยายกล่าวถึง นอกจากนี้ ในนวนิยายแต่ละเรื่อง ไม่ว่าผู้เขียนจะมีความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีการเก็บบันทึกเหตุการณ์ การเคลื่อนไหว และสภาพการณ์ของสังคมในปัจจุบันสมัยเป็นภูมิหลังหรือบรรยากาศของเรื่อง ซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริงเหล่านี้จะกลายเป็นเหตุการณ์เรื่องราวในประวัติศาสตร์อันมีคุณค่ายิ่ง เมื่อนวนิยายเรื่องนั้น ๆ ล่วงลุผ่านกาลเวลาไป

เมื่อวรรณคดีมีความสำคัญ คุณค่า และบทบาทมากมายเหลือคณานับดังกล่าวมาแล้ว วรรณคดีจึงเป็นสิ่งที่ชนในชาติควรให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะที่เกิดมาเป็นคนไทย การอ่านหรือศึกษาวรรณคดีไทย นอกจากจะเพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงใจแล้ว ยังช่วยให้ทราบเรื่องราวความเป็นมาของไทยได้อย่างเกินคาด (อุพร แสงทักษิณ และทัศนาลัย นูรพาชีพ, 2545, หน้า 94)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกหนังสือธรรมนิยายเรื่อง นารีผล อันเป็นผลงานชิ้นหนึ่งในชุดสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ของ สุทัตสา อ่อนค้อม ซึ่งกำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย จากครั้งที่พิมพ์ที่เพิ่มขึ้น และโดยที่ผู้วิจัยได้ไปสังเกตการณ์จากชั้นวางหนังสือจำหน่ายภายในร้านที่มีผู้นิยมไปเลือกซื้อพบว่า ธรรมนิยายเรื่อง นารีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม อยู่ในระดับความนิยมอันดับต้น ๆ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการวิจัยในครั้งนี้ว่า ธรรมนิยายเรื่องนารีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม นี้ มีเนื้อหาและสาระอะไรบ้าง ผู้เขียนใช้กลวิธีการแต่งแบบใด ตลอดจนแสดงภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมในเรื่องอะไรบ้างจึงทำให้ได้รับความนิยมจากผู้อ่านในปัจจุบันและผู้วิจัยคาดว่าผลจากการศึกษานี้จะทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงคุณค่าจากการเก็บบันทึกเรื่องราวของนักเขียนทางสังคมและวัฒนธรรมไทยผ่านเรื่องราวของตัวละครในเรื่องคามยุคสมัยนั้น ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาและกลวิธีการแต่งธรรมนิยาย เรื่องนารีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม
2. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมไทย ที่ปรากฏในธรรมนิยาย เรื่อง นารีผล ของ สุทัตสา อ่อนค้อม

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้จะศึกษาเนื้อหาและกลวิธีการแต่ง ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในธรรมเนียม เรื่องนารีผล ของสุทศสา อ่อนค้อม

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาการศึกษาข้อมูล เริ่มตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2549-กุมภาพันธ์ 2550

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยแบ่งขั้นตอนการศึกษาคือเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล หอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร และเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต ฯลฯ
2. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
 - 2.1 ทางด้านเนื้อหาและกลวิธีการแต่ง
 - 2.2 ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่ปรากฏในธรรมเนียมเรื่องนารีผล ของ สุทศสา อ่อนค้อม
3. เรียบเรียงและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

เริ่มตั้งแต่ มิถุนายน 2549- กุมภาพันธ์ 2550

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงเนื้อหาและกลวิธีการแต่ง ธรรมเนียม เรื่องนารีผล ของสุทศสา อ่อนค้อม
2. ทราบถึงภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ปรากฏในวรรณกรรมธรรมเนียม เรื่องนารีผล ของสุทศสา อ่อนค้อม
3. เป็นแนวทางในการที่ผู้อ่านสามารถนำวิธีการแก้ปัญหาชีวิตของตัวละคร ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

เนื้อหา หมายถึง ความหมายหรือสาระที่โดดเด่นของงาน ซึ่งผู้เขียนมีเจตนาที่จะสื่อถึง ผู้อ่านอย่างจงใจ (บุญยงค์ เกตเทศ, 2536, หน้า 37)

กลวิธีการแต่ง หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่นักเขียนนำมาใช้ในการสร้างงานประพันธ์ ของตน เพื่อให้งานประพันธ์นั้นมีคุณค่าน่าสนใจ ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ วิธีการเกี่ยวกับการ เล่าเรื่อง ตัวละคร บทสนทนาและฉาก (สัมพันธ์ รุ่งระวี, 2528, หน้า 11)

สังคม หมายถึง กลุ่มคนหรือผู้ที่มาอาศัยอยู่ร่วมกัน ณ บริเวณพื้นที่เดียวกัน ลักษณะ อย่างหนึ่งของสังคมจึงเป็นกลุ่มที่ถ้อยหน่วยเดียวกันในพื้นที่ ซึ่งมีการรวมกันอย่างมีระเบียบ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันภายในกลุ่มเป็นแบบบุคคลต่อบุคคลและบุคคลต่อกลุ่ม มีความผูกพัน พึ่งพาอาศัยกัน มีความสนใจคล้าย ๆ กัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและมีความรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน การอยู่ ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างถาวร (ผจงจิต อธิคมนันตะ, 2538, หน้า 3)

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มีมนุษย์ทำตาม สัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมและ/หรือ ความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้นวัฒนธรรมก็คือ ระบบในสังคมมนุษย์ที่ มนุษย์สร้างขึ้นมิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ (อมรา พงศาพิชญ์, 2547, หน้า 25)